

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek

TOM 27

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT
OF THE ARTS AND SCIENCES
PHILOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL SECTION
PHILOLOGICAL COMMITTEE

Critical Literary Argument in Poland

edited by Sylwia Panek

volume 27

Wiesław Ratajczak
**The Polemic over Wyspiański's
Wyzwolenie in 1903**

The premiere of Wyspiański's *Wyzwolenie* [Liberation] on 28 February 1903 sparking one of the longest and most important polemics in the annals of Polish culture. The subject of dispute became the work's extremely innovative artistic form, as well as the 'gauntlet' it lay down to the Romantic tradition. Wyspiański was expected to continue his work *Wesele* [The Wedding], so the title of the new drama was treated as a foretelling of the National Programme, a take on the bardic tradition by a contemporary artist. Failing to live up to such expectations, the author instead confronted readers and viewers with a series of antonymous ideas, diagnoses-as-caricatures of Polish sensibilities and in no way did he suggest a simple means of overcoming the effects of slavery in its broadest sense. Prominent critics across the generations and with artistic tastes as well as across political circles, all took part in the polemic over *Wyzwolenie*. A reading of their speeches therefore provides insight into the stylistic diversity of literary and theatre criticism of the time and its intellectual horizons. The first stage of the polemic over this work (which continued in the following decades on the occasion of successive premieres) was the most important, as the cornucopia and variety of approach, and often contradictory or writ large antinomies consolidated the position of the work, one might say – as one untamed, disturbing, dangerous and a perpetual source of controversy.

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY
KOMISJA FILOLOGICZNA

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek
tom 27

Wiesław Ratajczak
Spór o Wyzwolenie w roku 1903

Poznań 2024

WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Główny Redaktor Wydawnictw PTPN
Jakub Kępiński

Recenzent
dr hab. Sabina Brzozowska-Dybizbańska, prof. UO

Redakcja językowa i korekta
Alicja Przybyszewska

Projekt okładki
Elżbieta Kidacka

Łamanie
Marlena Roszkiewicz

Publikacja finansowana
w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”
w latach 2017–2021, nr projektu 11H 16 0131 84

© Copyright by Sylwia Panek, Wiesław Ratajczak, Poznań 2024

© Copyright for this edition by Poznańskie Towarzystwo
Przyjaciół Nauk, Poznań 2024

ISBN 978-83-7654-576-9

ISSN 2081-5999

Spis treści

ROZPRAWA WSTĘPNA

Spór jako warunek wyzwolenia	11
------------------------------------	----

TEKSTY ŹRÓDŁOWE. ANTOLOGIA

Wykaz tekstów źródłowych	51
Nota edytorska	53

Ludwik Szczepański	
<i>Wyzwolenie</i> . Dramat w trzech aktach, napisał Stanisław Wyspiański	57
Ostap Ortwin	
<i>O Wyzwoleniu</i> Wyspiańskiego	71
Piotr Chmielowski	
<i>Wyzwolenie</i>	93
Władysław Leopold Jaworski	
<i>Wyzwolenie</i> . Dramat w trzech aktach, napisał Stanisław Wyspiański	111
Władysław Prokesch	
<i>Wyzwolenie</i> . Dramat w 3 aktach St. Wyspiańskiego, przedstawiony na scenie krakowskiej w dniu 28 lutego br.	119
Gabriela Zapolska	
Z teatru krakowskiego	127
Feliks Koneczny	
Teatr krakowski	133
Kazimierz Bartoszewicz	
Kronika tygodniowa	179

Ignacy Rosner	
<i>Wyzwolenie</i> Wyspiańskiego	185
Stanisław Lack	
<i>Wyzwolenie</i> . Dramat w trzech aktach Stanisława	
Wyspiańskiego	211
Kazimierz Krauz	
Konrad czy Hamlet?	227
Włodzimierz Spasowicz	
St. Wyspiańskiego <i>Wyzwolenie</i> . Zagadka w postaci	
dramatu	251
Zygmunt Wasilewski	
Nowy Konrad (Rozbiór <i>Wyzwolenia</i>	
St. Wyspiańskiego)	271
Bibliografia	323
Indeks osób	329